

۲۰۹۲۸۹۱

حقوق کیفری اختصاصی (۴)

جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص

دکتر حسین میر محمد صادقی

استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

سرشناسه : میر محمدصادقی: حسین، ۱۳۳۵ -
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
 عنوان و نام پدیدآور : جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص /
 حسین میر محمدصادقی
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۹
 مشخصات ظاهری : ۱۶۰ ص
 فروست : نشر میزان: ۱۲۸۷. علوم اجتماعی.
 شابک : 978-622-212-096-2
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع: جرایم علیه اشخاص -- ایران
 موضوع: IOffenses against the person -- Iran
 موضوع: حقوق جزا -- ایران - Criminal law -- Iran
 رده بندی ی. ک. ر. : KMH ۴۰۴۹
 رده بندی ی. ک. ر. : ۳۴۵/۵۵۰۲۵
 شماره کتابشناسی : ۵۹۶۸۲۱۰۰

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، پی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
 از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن های ذیل اطلاع دهید.

۱۲۸۷
 نشر میزان
 جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص
 دکتر حسین میر محمدصادقی
 چاپ اول: بهار ۱۳۹۹
 قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
 شمار: ۵۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۰۹۶-۲

دفتر مرکزی: خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، پلاک ۶۲

تلفن ۸۸۳۴۹۱۳۱ - ۸۸۵۴۴۱۲۴ - ۸۸۳۴۹۵۲۹ - ۸۸۳۴۹۵۳۰

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآزای، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

کانال تلگرام: t.me/nashremizan

اینستاگرام: nashremizan

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول - توهین
۱۵	مبحث اول: توهین ساده
۱۵	گفتار اول: عنصر مادی
۱۶	الف) رفتار فیزیکی
۱۹	ب) شرایط و اوضاع و احوال لازم برای تحقق جرم
۱۹	۱- موهن بودن رفتار
۲۲	۲- وجود مخاطب معین
۲۴	۳- شخص حقیقی بودن مخاطب
۲۶	۴- زنده بودن مخاطب
۲۷	۵- حضوری یا علنی بودن توهین
۲۸	۶- صریح بودن توهین
۲۹	۷- (عدم لزوم) ارتجالی بودن توهین
۳۱	ج) نتیجه حاصله
۳۱	گفتار دوم: عنصر روانی
۳۲	مبحث دوم: توهین مشدد

- گفتار اول: توهین مشدد به اعتبار مقام مخاطب ۳۳
- الف) توهین به رهبری قبلی و فعلی ۳۳
- ب) توهین به سایر کارکنان و مقامات دولتی ایران ۳۵
- ج) توهین به مقامات سیاسی خارجی ۴۵
- د) توهین به صاحبان حرفه‌ها و مشاغل خاص ۴۹
- گفتار دوم: توهین مشدد به اعتبار جنسیت یا سن طرف توهین ۵۰
- گفتار سوم: توهین مشدد به اعتبار قداست طرف توهین ۵۵
- گفتار چهارم: توهین مشدد به اعتبار نحوه ارتکاب ۶۱
- گفتار پنجم: توهین مشدد به اعتبار وسیله ارتکاب ۶۲
- الف) استفاده از مطبوعات ۶۳
- ب) استفاده از رسانه ۶۴
- ج) استفاده از صدا و سیما ۶۴

فصل دوم - افترا ۶۵

- مبحث اول: افترای ساده ۶۵
- الف) انتساب «جرم» به دیگری ۶۸
- ب) صراحت انتساب ۷۰
- ج) ناتوانی مفتری از اثبات صحت اسناد ۷۱
- مبحث دوم: افترای عملی ۷۶
- الف) عنصر مادی ۷۷
- ۱- رفتار فیزیکی ۷۷
- ۲- شرایط و احوال لازم برای تحقق جرم ۷۹
- ۳- نتیجه حاصله ۷۹
- ب) عنصر روانی ۸۰
- مبحث سوم: قذف ۸۱

فصل سوم - سلب حق افراد نسبت به جسم و تن آنها ۸۹

- مبحث اول: توقیف یا اخفای غیرقانونی ۸۹
- مبحث دوم: صدور دستور بازداشت یا تعقیب غیرقانونی ۹۵
- مبحث سوم: آدم‌ربایی ۹۶
- ۱- کمتر بودن سن مجنی‌علیه از پانزده سال تمام ۱۰۱
- ۲- استفاده از وسیله نقلیه ۱۰۱
- ۳- ورود آسیب جسمی یا حیثیتی به قربانی ۱۰۱
- مبحث چهارم: قاچاق انسان ۱۰۳
- مبحث پنجم: جرم جنس - نوام با عنف یا اکراه ۱۰۶

فصل چهارم - نقض حریم خصوصی و هتک حیثیت افراد ۱۱۷

- مبحث اول: افشای اسرار حرفه‌ای ۱۱۷
- مبحث دوم: هتک حرمت مراسلات، مخابرات یا مکالمات تلفنی ۱۱۹
- مبحث سوم: هتک حیثیت افراد به وسیله سامانه‌های رایانش یا مخابراتی ۱۲۱
- مبحث چهارم: هتک حرمت منزل یا مسکن اشخاص ۱۲۲

فصل پنجم - سلب آسایش و حقوق و آزادی مردم ۱۳۱

- مبحث اول: نشر اکاذیب ۱۳۱
- مبحث دوم: مزاحمت تلفنی ۱۳۴
- مبحث سوم: سلب حقوق اساسی و آزادی شخصی مردم ۱۳۹
- مبحث چهارم: تظاهر، قدرت نمایی، هیاهو و جنجال ۱۴۱

فصل ششم - تهدید افراد ۱۴۷

مبحث اول: تهدید به قتل یا ضررهای دیگر ۱۴۷

مبحث دوم: تهدید نسبت به گرفتن نوشته یا سند ۱۵۳

فهرست منابع ۱۵۵

الف) کتب عربی و فارسی ۱۵۵

ب) منابع به زبان انگلیسی ۱۵۶

ج) خبرگزاری‌ها، سایت‌ها و روزنامه‌های فارسی ۱۵۷

د) نشریات و روزنامه‌های انگلیسی ۱۵۷

ه) فرهنگ‌های لغت ۱۵۷

و) قوانین ایران ۱۵۸

ز) قوانین انگلستان و فرانسه ۱۵۹

ح) پرونده‌های محاکم خارج ۱۵۹

مقدمه

در حقوق جزا، مثل بسیاری از رشته‌های دیگر از جمله پزشکی، دو دسته از مباحث مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. گروه اول را مباحثی تشکیل می‌دهند که می‌توان آن‌ها را عمومات و کلیات حقوق جزا نامید و در آن‌ها، بدون توجه ویژه و ترک بر یک جرم خاص، به مطالب کلی پرداخته می‌شود. **حقوق جزای عمومی** محل بحث از این مطالب کلی، مانند عناصر تشکیل دهنده جرایم، تعدد و تکرار جرم، برکت معاونت در جرم، چگونگی واکنش کیفری در قبال پدیده مجرمانه، شرایط و موانع مسئولیت کیفری، کیفیات مخفئه و مشدده مجازات، عوامل سقوط یا تعلیق مجازات یا تعویق صدور حکم کیفری، راه‌های اثبات جرایم، اعاده حیثیت از حکم کیفری و سایر مطالبی از این دست است. مواد ۱ الی ۶۲ مکرر قانون مجازات اسلامی سابق، مصوب سال ۱۳۷۰، و مواد ۱ الی ۲۱۶ (کتاب اول) **قانون مجازات اسلامی**، مصوب سال ۱۳۹۲، به این مباحث اختصاص داده شده‌اند.

از سوی دیگر، هر جرمی دارای ارکان مادی و روانی خاص خود است که آن را از جرایم دیگر متمایز می‌سازد. بررسی و تحلیل ارکان تشکیل دهنده هر جرم در شاخه دیگری از حقوق جزا که آن را **حقوق جزای اختصاصی** می‌نامند انجام می‌شود. این رشته، از سابقه و قدمت بیشتری نسبت به حقوق جزای عمومی برخوردار است. به دیگر سخن، در نظام‌ها و متون و قوانین کهن، بیش از آن که اصول و قواعد کلی حقوق جزا، از قبیل آنچه که در بالا به آن‌ها اشاره کردیم، مورد بحث و تحلیل تفصیلی قرار گیرند، جرایم مختلف مورد بحث قرار گرفته‌اند، و البته گاه در خلال بحث از جرایم مختلف به اصول و قواعد کلی هم اشاره شده است. این شیوه در تقسیم‌بندی کتاب‌های فقهی و مباحث مطروحه در آن‌ها به وضوح قابل مشاهده است.

تعدد جرایمی که در مجموعه قوانین کیفری هر کشور وجود دارد، موجب می‌شود که تنها بخشی از آن‌ها را بتوان طی دوره کوتاه تحصیل در دانشکده حقوق مطالعه و تدریس کرد. برای انجام بهینه این کار، جرایم مختلف بر مبنای این که علیه کدام یک از ارزش‌های مورد قبول جامعه بشری ارتکاب می‌یابند، دسته‌بندی شده‌اند. در این راستا، در نظام درسی دوره کارشناسی حقوق دانشگاه‌های ایران، جرایم به جرایم علیه اموال و مالکیت، جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی و جرایم علیه اشخاص تقسیم بندی شده‌اند که مجموعاً دروس حقوق جزای اختصاصی را تشکیل می‌دهند.

از این میان، جرایم علیه اشخاص جرایمی هستند که متوجه خود فرد و نه اموال و مهارت‌های وی می‌باشند، و به همین دلیل، معمولاً خسارت و صدمه بیشتری به شخص وارد می‌کنند؛ زیرا تنها دارایی واقعی انسان که جزئی از وجود اوست را مورد هجوم قرار می‌دهد، و در بسیاری از موارد جبران صدمات ناشی از آن‌ها دشوارتر از جبران صدمات است که به مال و دارایی انسان وارد می‌شود، و حتی چه بسا این صدمات غیرقابل جبران باشند.

از سوی دیگر، آدمی دارای دو بعد مادی و معنوی است. گاه به جسم و جان انسان با ایراد ضرب و جرح یا کشتن صدمه وارد می‌شود، و گاه با نقض حقوق اساسی افراد به روح، روان، حیثیت، آسایش، آزادی رفت و آمد و به‌طور کلی بعد معنوی آن‌ها آسیب زده می‌شود، که این آسیب روحی هم می‌تواند حتی آزاردهنده‌تر و غیرقابل جبران‌تر از آسیب‌های نوع اول باشد. از همین رو، در قوانین کیفری، علاوه بر صدمات بدنی، برای ایراد آسیب‌های روانی و اندیشه‌دار کردن حیثیت معنوی اشخاص هم کیفر تعیین شده است. خوشبختانه در آخرین برنامه درسی مصوب دوره کارشناسی حقوق دانشگاه‌ها، این دو عنوان سرفصل‌های متفاوتی را به خود اختصاص داده‌اند، به‌طوری که «جرایم علیه تمامیت جسمانی اشخاص» تحت عنوان «حقوق جزای اختصاصی ۳» در دو واحد و «جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص» تحت عنوان «حقوق جزای اختصاصی ۴» در یک واحد تدریس می‌شود، در حالی که قبل از آن هر دو

موضوع در یک درس سه واحدی، تحت عنوان «حقوق جزای اختصاصی ۱»، تدریس می‌شدند، که به دلیل حجم زیاد مباحث مربوط به جرایم علیه تمامی جسمانی اشخاص، عملاً وقتی برای تدریس جرایم علیه حیثیت معنوی اشخاص باقی نمی‌ماند. بنابراین، تفکیک این دو عنوان درسی را باید به فال نیک گرفت.

کتاب حاضر مهم‌ترین جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص را، با توجه به آخرین اصلاحات انجام شده در قوانین، و حتی طرح‌ها و لوایح در دست اقدام و هنوز نهایی نشده، در قالب شش فصل مورد بررسی قرار می‌دهد و در آن، طبق رویه معمول نگارنده در سایر کتاب‌ها، گاه به قوانین سایر کشورها نیز از باب مطالعه تطبیقی در راستای درک بهتر حقوق ایران اشاره شده است.

و توفیق از خداست

حسین میرمحمدصادقی

تهران - بهار ۱۳۹۹

www.ketab.ir